

Sygn. akt I USK 20/22

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania P. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie
o zasiłek chorobowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 listopada 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie
z dnia 18 czerwca 2021 r., sygn. akt VII Ua 45/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 lutego 2019 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie:

- odmówił P.L. prawa do zasiłku chorobowego za okresy od 30 stycznia do 5 lutego 2017 r., od 31 marca do 13 kwietnia 2017 r., od 28 kwietnia do 11 maja 2017 r., od 26 maja do 8 czerwca 2017 r., od 23 czerwca do 6 lipca 2017 r., od 24 lipca do 7 sierpnia 2017 r., od 26 września do 2 października 2017 r., od 23 lutego do 15 marca 2018 r., od 30 marca do 12 kwietnia 2018 r., od 27 kwietnia do 10 maja 2018 r., od 25 maja do 7 czerwca 2018 r., od 22 czerwca do 5 lipca 2018 r., od 20 lipca do 2 sierpnia 2018 r. i od 17 sierpnia do 6 września 2018 r.,

- zobowiązał P. L. do zwrotu wypłaconych zasiłków chorobowych z powyższe okresy w kwocie 49.404,94 zł z odsetkami, łącznie w kwocie 52.926,43 zł.

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2020 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie zmienił powyższą decyzję, w ten sposób, że przyznał odwołującej się P. L. zasiłek chorobowy za powyższe okresy i zwolnił ją z obowiązku zwrotu zasiłku chorobowego oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2021 r. Sądu Okręgowy w Krakowie, w uwzględnieniu apelacji organu rentowego, zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że uchylił go w zakresie, który dotyczył odwołania od decyzji zobowiązującej P. L. do zwrotu odsetek i postępowanie w tej części umorzył (pkt I), zmienił pkt I. i II. zaskarżonego wyroku i oddalił odwołania (pkt II) i oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt III).

Odwołująca się zaskarżyła powyższy wyrok skargą kasacyjną, w której zarzuciła:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1732) oraz art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.), przez ich błędną wykładnię, „polegającą na przyjęciu, iż działania ubezpieczonej (odwołującej się), polegające wyłącznie na podpisywaniu rachunków uproszczonych za wykonane usługi, wystawianych dla P. SA w celu uzyskania ryczałtowego wynagrodzenia będącego jedynym źródłem utrzymania odwołującej, w sytuacji gdy aktywność polegająca wyłącznie na osobistym podpisywaniu rachunków uproszczonych nie ma cech działalności nakierowanej na równoległe uzyskanie zarobku z tytułu prowadzonej działalności i zasiłku chorobowego z ubezpieczenia chorobowego za czas niezdolności do pracy, albowiem stanowi ona działanie o charakterze incydentu wymuszonego okolicznościami, a w konsekwencji nie stanowi ona wykonywania pracy zarobkowej ze skutkami wynikającymi z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, a w

szczegółności ze skutkiem zobowiązania do zwrotu świadczenia nienależnego w rozumieniu art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych”;

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, przez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że aktywność polegająca na złożeniu podpisu pod przygotowanym przez pracownika rachunkiem uproszczonym wygenerowanym z systemu stanowi pracę zarobkową na gruncie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w sytuacji, gdy działanie takie nie jest poprzedzone procesem analityczno-decyzyjnym oraz wyraża się w bezrefleksyjnym akcie złożenia podpisu.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odwołująca się wskazała na jej oczywistą zasadność, gdyż niewątpliwie doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego. „Odwołująca się zauważa, że wniesienie niniejszej skargi jest jedynym środkiem przysługującym jej i umożliwiającym wzruszenie wadliwego orzeczenia. *Prima facie* widoczna jest nadinterpretacja i w konsekwencji błędna i sprzeczna z intencją ustawodawcy wykładnia przez Sąd Okręgowy w Krakowie przepisów prawa materialnego wskazanych w petitum skargi. Przyjęta przez Sąd Okręgowy koncepcja zaistnienia przesłanek do utraty przez skarżącą prawa do zasiłku chorobowego nie tylko nie licuje z licznym poglądem doktryny i orzecznictwa (w tym Sądu Okręgowego), ale wręcz wiąże się z możliwością powstania po stronie odwołującej się niepowetowanej szkody. Jak wynika z postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2021 roku, sygn. akt III USK 91/21 oczywista zasadność skargi, przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 KPC, zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego. W ocenie skarżącej się taka sytuacja ma miejsce na gruncie niniejszej sprawy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Nie można uznać, że niniejsza skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przypomnieć bowiem należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia lekarskiego powoduje utratę prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 1978 r., II URN 130/78, PiZS 1980 nr 8, s. 87; z dnia 31 maja 1985 r., II URN 75/85, OSNC 1986 nr 3, poz. 32; z dnia 12 sierpnia 1998 r., II UKN 172/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 522; z dnia 22 listopada 2000 r., II UKN 71/00, LEX nr 1170615; z dnia 19 marca 2003 r., II UK 257/02, LEX nr 1634910; z 9 czerwca 2009 r., II UK 403/08, LEX nr 523552; z 8 października 2014 r., III UK 14/14, LEX nr 1541060). Za taką pracę uważa się każdą pracę w potocznym znaczeniu tego słowa, w tym wykonywanie różnych czynności w ramach stosunków zobowiązaniowych, ale także poza takimi stosunkami, w tym kontynuowanie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie czy stosunek korporacyjny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 307 i powołane tam orzeczenia). W przypadku działalności gospodarczej wykonywanie pracy polega na osobistym wykonywaniu: usług w ramach tej działalności lub czynności organizacyjnych – faktycznych i formalnoprawnych związanych z bieżącym funkcjonowaniem przedsiębiorcy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 grudnia 1999 r., II UKN 236/99, OSNAPiUS 2001 nr 7, poz. 237; z dnia 19 lipca 2001 r., II UKN 494/00, OSNP 2003 nr 9, poz. 234; z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 710/00, OSNP 2003 nr 20, poz. 498; dnia 7 października 2003 r., II UK 76/03, OSNP 2004 nr 14, poz. 247; z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005 nr 21, poz. 342; z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05, OSNP 2006 nr 21–22, poz. 338). Dlatego w razie wystąpienia ryzyka niezdolności do pracy lub do prowadzenia pozarolniczej działalności wskutek choroby ubezpieczony ma obowiązek powstrzymania się od wszelkich czynności wykonywanych zawodowo, ponieważ to świadczenia z ubezpieczenia chorobowego społecznego mają rekompensować mu brak możliwości uzyskiwania dochodów. Za niedopuszczalne uznaje się zaś pobieranie takich świadczeń (połączone z brakiem obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za okresy choroby) w razie uzyskiwania przez ubezpieczonego dochodów z kontynuowanej działalności, nawet gdyby polegało to na wykonywaniu czynności w istotny sposób

nieobciążających jego organizmu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 28; z dnia 5 czerwca 2008 r., III UK 11/08, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 292 i z dnia 6 lutego 2008 r., II UK 10/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 123). Na tle komentowanego przepisu należy więc wykluczyć każdą aktywność z zakresu prowadzonej działalności gospodarczej, skoro nie wymaga się zaprzestania (zawieszenia) działalności, argumentując, że „oznaczałoby to konieczność likwidacji zakładu pracy, zwalniania pracowników z pierwszym dniem choroby i obowiązek wypłacenia im należności za okres wypowiedzenia, a po odzyskaniu zdolności do pracy, ponowne poszukiwanie i zatrudnianie odpowiednich pracowników. Nic nie wskazuje na to, by takie konsekwencje były intencją ustawodawcy” (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 maja 2009 r., II UK 359/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 16).

Wymaga też podkreślenia, że orzecznictwo Sądu Najwyższego dopuszcza w pewnych sytuacjach odstępstwo od tak rygorystycznej wykładni art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, przyjmując możliwość wyłączenia stosowania tego przepisu w przypadkach sporadycznych, incydentalnych i wymuszonych okolicznościami przejawów aktywności zawodowej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005 nr 21, poz. 342; z 12 maja 2005 r., I UK 275/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 59; z 5 października 2005 r., I UK 44/05, OSNP 2006 nr 17-18, poz. 279; z 15 czerwca 2007 r., II UK 223/06, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 231; z 4 kwietnia 2012 r., II UK 186/11, LEX nr 1216851).

Na kanwie tych, przywołanych wyżej, poglądów Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 maja 2021 r., I USKP 19/21 (OSNP 2022 nr 3, poz. 26) wyjaśnił, że inaczej musi być oceniana działalność gospodarcza wykonywana jednoosobowo (bez udziału osób współpracujących, pełnomocników oraz pracowników lub osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych), a inaczej działalność realizowana w ramach przedsiębiorstwa, w którym poza przedsiębiorcą występują (pracują) inne wymienione wcześniej osoby. Istotne jest także ustalenie, jak przedstawia się normalny zakres czynności wykonywanych przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność w czasie, gdy jest ona zdolna do prowadzenia tej działalności oraz w czasie jej niezdolności do pracy i porównanie

tych aktywności. Zdaniem Sądu Najwyższego, inaczej powinna być przy tym oceniana sytuacja, w której „normalne” czynności osoby prowadzącej pozarolniczą działalność ograniczają się do stricte formalnych (podpisywanie przygotowanych uprzednio przez inne osoby dokumentów takich jak np. rachunki, faktury, umowy z kontrahentami), a inaczej taka sytuacja, w której osoba prowadząca pozarolniczą działalność realizuje zwykle nie tylko czynności formalne, ale także wszystkie inne działania charakterystyczne dla zakresu przedmiotowego tej działalności (handlowej, usługowej bądź produkcyjnej), organizując tę działalność, dostarczając lub zamawiając potrzebne materiały, a także uczestnicząc w faktycznym jej prowadzeniu (handlu, świadczeniu usług lub produkcji) i w kontaktach z kooperantami oraz odbiorcami. Przy ocenie, czy doszło do wypełnienia przesłanek określonych w art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, konieczna jest zatem pewna "stopniowalność" zachowań osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą, uwzględniająca specyfikę tej działalności. W konsekwencji przyjęcie, że taka osoba wykonywała w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową w rozumieniu powołanego przepisu będzie możliwe wówczas, gdy wykazuje się ona w tym okresie taką samą lub zbliżoną aktywnością zawodową jak w okresach, w których była zdolna do prowadzenia działalności. Natomiast gdy w okresie orzeczonej niezdolności do pracy osoba prowadząca pozarolniczą działalność ogranicza swoją normalną aktywność wyłącznie do podejmowania sporadycznych, incydentalnych i wymuszonych, np. regulacjami prawnymi, czynności takich jak złożenie podpisu na dokumencie, zwłaszcza urzędowym, sporządzenie rachunku lub faktury, których niedopełnienie prowadziłoby do niedochowania ustawowego lub umówionego z kontrahentem terminu i które dodatkowo nie są sprzeczne z celem zwolnienia, oraz gdy (...) ceduje pozostałe czynności charakteryzujące prowadzoną przez nią działalność na inne osoby (zatrudnionych w tym celu zleceniobiorców lub ustanowionego na czas trwania niezdolności do pracy pełnomocnika), należałoby przyjąć, że zastosowanie w stosunku do niej regulacji art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa nie jest uzasadnione.

Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w realiach rozpatrywanej sprawy. Sąd Okręgowy ustalił, zresztą na podstawie zeznań samej skarżącej, że jej

aktywność jako przedsiębiorcy była w latach objętych sporem taka sama w okresach, gdy była zdolna do pracy i w okresach orzeczonej przez lekarza niezdolności do pracy i pobierania z tego tytułu zasiłków chorobowych i sprowadzała się z zasady do podpisywania przez nią rachunków uproszczonych niezbędnych do uzyskania wynagrodzenia za usługi świadczone przez zorganizowane i zarządzane przez nią osobiście i jednoosobowo przedsiębiorstwo, czyli polegała na formalnoprawnych czynnościach związanych z bieżącym funkcjonowaniem przedsiębiorcy. Nie były to zatem sporadyczne, incydentalne i wymuszone okolicznościami przejawy aktywności zawodowej.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego orzekł na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[as]